

Algirdas
Kaušpėdas

Koplyčia

ROMANAS

| LAPAS |

Koplyčia

Algirdas
Kaušpėdas

Koplyčia

Romanas

| LAPAS |

Algirdas Kaušpėdas
Koplyčia

Kūrinyje panaudoti Algės Kaušpėdaitės poezijos, dienoraščių ir laiškų fragmentai

REDAKTORĖ Goda Grigolytė
KOREKTORĖS Evelina Zenkutė, Rozita Znamenskaitė
DIZAINERIS Zigmantas Butautis
MAKETAVO Eglė Jurkūnaitė
PROJEKTO VADOVĖ Dovilė Zubavičiūtė
LEIDYKLOS REDAKTORĖ Ūla Ambrasaitė

Visos teisės saugomos

ISBN 978-609-496-017-8

© Algirdas Kaušpėdas, 2025
© Zigmantas Butautis, dizainas, 2025
© Leidykla LAPAS, www.leidyklalapas.lt, 2025

Tiražas 1600 egz.

Skiriu savo dukroms Algei ir Monikai

Ižanga

2004 m. vasario 16 d., Operos ir baletu teatras

Kas toliau? Nieko nekeisti ar viską pradėti iš naujo?..

„Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija už architektūros ir gamtos darną skiriama architektui Leonardui Gražiui“, – kiek pompastiškai nuskambėjo pranešėjo balsas, skelbiantis pirmo laureato pavardę. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, diriguojamas profesoriaus Jono Aleksos, trenkė iškilmingą maršą.

Išgirdęs savo vardą Gražys pakilo nuo kėdės ir nuskubėjo scenos link. Čia jo laukė besišypsantis prezidentas, tas pats, su kuriuo tiek kalbėta apie Vilniaus architektūrą, lėktuvus ir motociklus. Priėmęs iš prezidento rankų odinį aplanką ir atminimo ženklą ruošėsi tarti padėkos žodį, bet prezidentas mikrofono nepasiūlė. Gražys suprato, kad renginio scenarijuje tai nenumatyta. *Gal ir gerai – nereikės eilinį kartą aiškinti, kokia svarbi ta architektūra.*

Bendra nuotrauka su prezidentu, dar vienas rankos paspaudimas, iškalbingas patapšnojimas per petį, ir tiek. Grįžo į savo vietą, santūriai priėmė aplinkinių sveikinimus ir, kai paskelbė kitą laureatą, panosėj burbtelėjo: *va, ir viskas...*

– Ką sakai, brangusis? – pašnabždomis prigludama prie jo paklausė Izabelė.

– Nieko... Viskas gerai, mažyte.

Visą sąmoningą gyvenimą Gražys nuosekliai siekė architekto karjeros. Tačiau tapęs Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatu staiga pajuto vidinę tuštumą. Sakytum, būtų apvogtas. Kažkas iš manęs pavogė ateitį... *Kas toliau? Nieko nekeisti ar viską pradėti iš naujo?*

Tiesą pasakius, kam keisti tokį nuostabų gyvenimą? Puiki verslo aplinka, garsi LAS įmonių grupė (Leonardo architektūros studija), pelningi užsakymai, rangos darbai Vokietijoje, Danijoje, Norvegijoje, gražuolė žmona, sveiki vaikai, užmiesčio sodyba su tvenkiniu ir pirtimi, nevaržomos galimybės lankytis daugelyje pasaulio šalių, šaunūs draugai ir neįkylūs giminės.

Tačiau viskas jau įvyko... Ir tai liūdina. Tikslai pasiekti. Spalvoto smėlio mandala supilta – ar atėjo laikas ją sugriauti?

Koks paikas retsykiais būna žmogus, kaip vaikas nusivylęs pabodusiais žaislais...

Tada, sėdėdamas tarp elito atstovų, netgi nuobodžiaudamas, Gražys nė neįtarė, kad ne tik jis keis savo likimą, bet ir kiti. Vos po ketverių metų stos baisi nekilnojamojo turto krizė – bankrutuos kelios jo įmonės. Dar po ketverių metų žus dukra Agnė... O jis pats, apimtas visiškos depresijos, pasiners į alkoholio jūrą, taps despotišku vyru ir vienintelio sūnaus nekenčiamu tėvu. Tik herojiškomis žmonos Izabelės pastangomis

jam pavyks šiaip ne taip atsitiesti ir po keliolikos metų sulaukti dienos, kai prasidės gyvenimą iš esmės pakeitę įvykiai.

Nors pasaulį sukūrė pandemija, paskui – plataus masto karas Ukrainoje, mano herojaus istorijai šie įvykiai didelės įtakos neturės. Šioje knygoje aprašomas gyvenimas vyko pagal ypatingą ir tik jam skirtą scenarijų.

Iš esmės ši istorija – tai pasakojimas apie išganymą.

Kas gi tas išganymas? Žmogiškuoju požiūriu, išganymas yra tiesos, gėrio ir laisvės pilnatvė, arba vienu žodžiu – Laimė. Teologiniu požiūriu – tai Dievo malone pasiektas išsilaisvinimas iš kančios ir blogio, vienu žodžiu – Palaima. Gražio atveju išganymas yra išsilaisvinimas iš jo paties sukurto puikybės kalėjimo ir mirties baimės.

Dabar jau aišku: jei ne tragiška dukros žūtis, ko gero, Leonardas nebūtų patyręs išganymo. Į nelaimę verta įsiklausyti ir ryžtis jos tamsoje išgirsti klausimą, kuris privers ieškoti atsakymo. Klausimai, atrodytų, vis tie patys: *kas ir dėl ko?* O atsakymai visada skirtingi, taigi, labai subjektyvūs. Kaip sakydavo mano tėvas, *žėdnam savo*.

Taip, mielieji, išganymas – tai individualus dalykas. Tai asmens dvasinis kodas, arba, tiesiog, žmogaus raktas nuo Dangaus vartų. Tai labai asmeniška... Tad galite klausti, kam apie *tai* kalbėti viešai?

Na, gal todėl, kad *tai* vertingiausias per visą žmogaus gyvenimą įgytas turtas – toks reikšmingas ir didelis, kad jame netelpa ir verčia dalintis. Galų gale, tai

velniškai (o gal dieviškai) įdomi istorija. Tai baisi pasaka su laiminga pabaiga. Tad kas gali būti reikšmingesnio? Tačiau šita pasaka vertinga ne tiek dėl laimingos baigties ar nelengvai įveikto kelio, bet labiausiai dėl itin svarbaus, pakeliui iškilusio, klausimo: kas svarbiau – ar tas kelias,ėjimas į išganymą, ar laiminga baigtis, pats išganymas? Kelias ar tikslas? Manau, vienas be kito neveikia. Eidami keliu, kuris niekur neveda, jausimės kaip rate besisukanti voveraitė, o pasiekę rezultatą, kurio – patys žinome – nenusipelnėm, tinkamai jo nesuprasime ir neįvertinsime.

Pirma dalis

Po aštuoniolikos metų

Paslaptingas vizitas

Išmušė valanda jums pabusti iš miego.

Laiškas romiečiams

– Leo, pabusk... Pabusk, ar girdi mane?.. Pabusk...
Ko tu taip rėki?! Kas tau?..

Lipnus prakaitas ant kaklo, krūtinės ir iki skausmo išdžiūvusi burna. Ir vėl mačiau ją...

– Izabelė dar kartą stumteli mane į šoną, ir aš atsimerkiu.

– Agnę sapnavau... – lėtai ištariu. – Ji vis mojo rankomis, ir iš lūpų mačiau, kad kažką sako...

– Kam reikėjo vakar tiek gerti? Šitiek alaus prieš naktį...

– Aš gi dėl miego, kad užmigčiau... Bet vis vien susapnavau... Keista, šį kartą ją mačiau visai arti, bet tik veidas ir rankos, ir tylą.

– Keliamės ir važiuojam į darbą, kol dar nėra kamščių. Vis vien nebeužmigsim.

Pakelės daubose dar bolavo rūko debesys. Švito. Darbas, darbas... O ką daryt, jei darbas man nerūpi, jei nepaleidžia naktis? Turiu susiimti. Tai buvo tik sapnas, mistinis sapnas. Galvok apie darbą! Varyk dirbti! Tavo darbas yra kurti, kurti, kurti. Pabusk pagaliau!

Automobilis užvažiavo ant parkingo rampos. Kodėl tiek mažai mašinų? A, tiesa, šiandien pirmadienis – turgus poilsiauja. O čia, šalia turgaus, mano architektūros studija. Gerai, kuo greičiau į studiją. Įkalsiu puodą kavos, gal ir pabusiu.

Kažkodėl girgžda batai. Jo, kiekvienas žingsnis – aiškus garsinis signalas: aš einu, aš einu, aš einu... Keista, anksčiau to nepastebėjau.

Prisėdu prie kompo. Na va, dar tik aštunta, o jau penkiasdešimt *e-mailų*. *Delete... delete... delete...* Arba kažką parduoda, arba reikalauja, arba... *delete*.

Ko gero, aš abejingas. Nes dar miegu. Niekas manęs nekabina. Nesužadina. Gal aš miręs? Su amžiumi vis daugiau galvoju apie mirtį. Ateis, tikrai ateis ta diena, kai Kūrėjas paspaus... *Delete* tau, Leonardai... *Delete*. Amžiams. Bet negi aš vienas to bijau? Visi, aišku, visi bijo mirties. Bijome pabaigos, bijome niekio, bijome nuosprendžio – komandos *Delete*. Štai kodėl žmonės apie savo mirtį galvoja, bet nekalba, nes baisi ta mirtis, bjauri susisukusi giltinė. Dar prisišauksi kalbėdamas. Vis dėlto, Leo, *memento mori*!

Pasidarau dvigubą kavos. Apie ką aš čia? Apie mirtį? Negi mirtis yra blogis? Aš taip nemanau. Blogio juk visai stengdamasis gali išvengti. O mirtis nutinka visiems be jokių išimčių. Todėl mirtis yra ne blogis, o kiekvieno vienintelis ir nenusavinamas turtas. Galima drąsiai teigti, kad mirtis yra demokratiškiausia gyvenimo dovana ir... didingiausias klausukas.

O gal čia ne batai girgžda, o aš? Kaip senas išsibalansavęs ratas: džiru-džiru, džiru-džiru, džiru-džiru... Einu tarsi važiuoju, o praeiviai atsisuka ir galvoja sau: *I technikinę jį arba... Delete.*

– Leonardai, pas tave lankytojas, – pranešė duris pravėrusi kolegė.

– Tegu užaina, – abejingai tarstelėjau, bet išvydęs baltu kostiumu vilkintį poną net atsistojau. – Laba diena. Gal kavos? Su pienu?

– Atleiskit, kad neįspėjęs. Ėjau pro šalį ir pamačiau jus įsukantį į parkingą. Pamaniau, užbėgsiu. – Svečias atsisėdo ant minkštasuolio. – Skambinau jums prieš keletą dienų, bet neatsiliepėt. Suprantama, jums daug kas skambina... Ponas Leonardai, mes kaip ir pažįstami: prieš trisdešimt metų buvom susitikę pas Evaldą. Pamenat?

– Ne. Kokį Evaldą? – Gurkstelėjau kavos, įdėmiai pažvelgiau į svečią ir susirūpinau: ir kada aš pabusių? – Atleiskit, vis dėlto trisdešimt metų...

– Pas poetą Evaldą Markovą. Mano brolių. Ne bėda, prisiminsite, – prisimerkė lankytojas. – Aš Nerijus.

– Malonu, ponas Nerijau. Taigi, kuo galėčiau padėti?

– Na, tiesą pasakius, noriu aptarti vieną idėją. Užsukau paklausti, ar negalėtumėt jums patogiu laiku aplankyti mano dvaro?

– Dvaro? – nejučia perklausiau. – Toli?

– Nelabai...

Tik dabar pastebėjau svečio šviesiai rudus, natūralios odos, akinamai išblizgintus batus.

– Nesu paminkloaugos specialistas... – Lėtai nužvelgiau savo apdulkėjusius kedus.

– Ne, ne... – pakeldamas rankas, tarsi gindamasis nuo pačios minties, atšovė Nerijus. – Man reikalingas ne paminkloaugininkas. Kaip čia tiksliau pasakius?.. Man reikalingas Kūrėjas. – Plačiai nusišypsojo ir tyliau pridūrė: – Mielas Leonardai, transportu pasirūpinsiu. Na, kaip?

Pokalbis įgijo keistą kryptį. Akimirką susimąščiau: dvarą nusipirkęs naujasis lietuvis nori perstatyti jį į prabangų viešbutį, o gal tai sutrikęs, nežinia kaip dvarą paveldėjęs žmogelis, kuriam neaišku, ką toliau su tuo dvaru daryt? Kol dar nepadarė euroremonto, sumečiau, būtų įdomu pamatyti autentišką architektūros paminklą.

– Gal kitą savaitę, penktadienį... – abejodamas pažvelgiau į jį.

– Puiku, tinka. – Atsistojo ir iš sidabrinio dėkliuko išsitraukęs vizitinę kortelę įteikė ją man. – Tikslų laiką suderinsime savaitės pradžioje. – Kiek teatrališkai linktelėjęs išėjo.

Nerijus Markovas, perskaičiau. Jokių pareigų ar profesijos, tik mobiliojo numeris. Pagūglinau – jokios informacijos, net nuotraukos nėra. Tačiau į paiešką įvedęs „Evaldas Markovas“ radau minėtą poetą Evaldą. Teisybė, su Evaldu Markovu aš pažįstamas. Prisimenu, taip...

Jis krikščioniškasis poetas, didžioji jo kūrybos dalis skirta tikėjimui, Šventosios Dvasios garbinimui. Jau nystėje dalyvavau viename bažnyčios „Tikėjimo rytas“ susirinkime. Matyt, ten ir sutikau Nerijų Markovą.

Na taip, trisdešimt metų yra daug. Tačiau net prabėgus daugeliui metų tam tikras dienas, žmones ar pokalbius prisimenu aiškiai. Bet, žinoma, tai mano prisiminimų versija. Žiūrėk, tą patį pokalbį pašnekovas pamena visai kitaip – taip ir atsiranda skirtingos istorijos.

Gerai, aplankysiu aš tą dvarą.

Arnionių dvaras

*Vaikščiokite, kol turite šviesą,
kad neužkluptų jūsų tamsa.*

Evangelija pagal Joną

Naujutėlaitis visureigis *Maserati Levante*, kaip sutarėme, į mano namų kiemą įriedėjo lygiai dešimtą ryto. Iš mašinos išlipęs Nerijus su kreivoka šypsena nužvelgė mano varlių baseinėlį.

– Ten, kur gausu varlių, švari aplinka, – teištariau tarsį atsakydamas į jo kreivą šypsnį ir sveikindamasis linktelėjau.

– Dvare dar ne tiek varlių rasime... Ir ne tik varlių, – mįslingai pridūrė Nerijus, ištiesė ranką pasisveikini-mui, ir sėdome į automobilį.

– Įspūdingas aparatas, – mandagiai pastebėjau.

– Taip... – tepasakė Nerijus, ir man visai patiko, kaip teisingai suprato mano intonaciją: nepuolė girti automobilio, priešingai – iš karto pakeitė temą: – Oras kaip užsakytas.

– Šiek tiek garbanotų debesėlių ir daug mėlyno saulėto dangaus, – atitariau.

– Geras ženklas, ponas Leonardai, geras ženklas.

Kelionė neprailgo: Nerijus papasakojo, kad turėjo verslus Baltarusijoje, kažką gamino, kažkuo prekiaavo ir t. t. Po skandalingų Baltarusijos prezidento rinkimų 2020-aisiais nusprendė iš savo verslų tyliai pasitraukti ir užsiimti jau prieš dešimtmetį iš Turto banko įgyto dvaro rekonstrukcija. Juo labiau kad save kildino iš grafų Markovų giminės, už patvaldystės kritiką išstremtos į Lietuvą dar XIX amžiaus pradžioje.

Šitaip jaukiai, netgi draugiškai besišnekučiuodami atvykom į paslaptinę Arnionių dvarą.

Apie šį dvarą, jo nuostabią architektūrą jau buvau girdėjęs: architekto Lauryno Stuokos-Gucevičiaus kūrybos tyrėjai, nors nėra išlikusių autorystę patvirtinančių dokumentų, yra įsitikinę, kad tai Gucevičiaus kūrinys, nes niekas tuo metu Lietuvoje nebuvo taip gerai įvaldęs italų architekto Palladio Veneto regiono vilos architektūros orderio kaip Gucevičius. Užtenka palyginti Arnionių dvaro ansamblio architektūrą su Vilniaus katedros ar rotušės, Verkių rūmų pastatų architektūra, kad įsitikintum – tai vieno meistro ranka. Pagrindinį Arnionių dvaro pastatą puošia dorėninis šešių kolonų portikas su plačiu antablementu ir aukštais trikampiais frontonais, dantytu frizu su triglifais, o karnizą – stambūs modiljonai. Abipus portiko sienose vienodais protarpiais išdėstyti aukšti smulkiais stiklais sudalinti langai, kampinėse plokštumose – nekilios nišos. Prieš atvykdamas į Arnionių dvarą, Vaidoto Žuko monografijoje¹ pasiskaitinėjau dvaro istoriją:

Arnionys – vietovė ir dvaras – yra lyg pusiasalyje, apsuptame Arino, Pravalos ir Spenglo ežerų. X–XIII a. šios žemės ėjo į rytų baltų teritoriją, vadinamą Nalšia, valdomą legendinio Dausprungo palikuonių. XIII a. Nalšios kunigaikštystė buvo viena iš pagrindinių žemių, kurių kartu su Deltuva, Sėla, Dainava, Semba bei kitomis kunigaikštystėmis karalius Mindaugas sujungė į LDK.

1498 m. kunigaikštis Aleksandras fundavo bažnyčią, čia kelis šimtus metų veikė ir protestantų maldos namai. Nuo XV a. pro Arnionis ėjo svarbus kelias iš Vilniaus į Molėtus ir Daugpilį. XVI a. pradžioje Arnionių dvarus valdė Andrius ir Jurgis Nasilovskiai. 1528 m. vasarą jie pardavė dvarą Jurgiui Radvilai, vėliau šias žemes turėjo Mikalojus Radvila Rudasis – Barboros Radvilaitės brolis. Jo dukra Ona Radvilaitė-Kiškienė-Sadkauskienė 1596 m. jas dovanojo jėzuitams. Kaip rodo jėzuitų dokumentai, tvenkiniai ir užtvankos šalia Arino ežero ir Arinos upelio buvo intensyviai naudojami ir nuolat modernizuojami.

Arnionių suklestėjimas siejamas su Kostrovickiais, čia įsikūrusiais XVIII a., kai Grybėnų seniūnas Mykolas Kostrovickis dvarą pirko iš M. Špirkos, o iš Jonišio jėzuitų išsinuomojo Bebruso ir Stirnių dvarus su 80 sodybų. M. Kostrovickis buvo renkamas į labai svarbias ir įtakingas Vilniaus pavieto žemės ribų teisėjo pareigas. Brolių Kostrovickių laikotarpiu Arnionių dvarui priklausė 32 ežerai bei didžiuliai spygliuočių miškai, kuriuose nuolat medžiota, o miškas kertamas ir upėmis plukdomas į Vilnių. Miškuose buvo kuriami medkirčių kaimai. Dvaro sodyboje stovėjo 20 pastatų, driekėsi sodas su 500 vaismedžių,

veikė keli malūnai. Prie jų buvo lentpjūvė ir bravoras, kur per metus išvarydavo iki tūkstančio kibirų degtinės, parduodamos dvaro smuklėse. Daug žemių nuomojo bajorai, tvenkiniuose buvo gausu žuvų.

1858 m. Arnionis pirkė Trakų Vokės dvaro savininkas Jonas Vytautas Emanuelis Juozapas Tiškevičius (1831–1892). Tačiau prasidėjęs 1863 m. sukilimas, o po jo represijos bei žemių nusavinimai labai nusmukdė dvaro ūkį. 1864 m. dvaro sodininkas netyčia sukėlė gaisrą – sudegė oranžerija su 300 ananasų medelių, malūnas ir lentpjūvė.

– Prašom į vidų, – pakvietė Nerijus. – Pagrindinis pastatas jau restauruotas ir įrengtas pagal... poreikius, – tarė kiek abejodamas.

Plačiu žvilgsniu, neskubėdamas nuskenavau aplinką, ir tik įžengęs vidun supratau, kad atgimę Arnionių rūmai man daro dviprasmišką įspūdį: restauracija atlikta labai kruopščiai, profesionaliai, bet interjeras – baldai, paveikslai, kilimai – visa kaip muziejuj. Šalta ir, įtariu, negyvenama.

– Nuostabu, puiku, autentiška... – tariau mandagiai šypsodamasis. – Jūs čia gyvenat?

– Ne. Dar ne. Tiesą sakant, yra viena aplinkybė... dėl to ir kreipiuosi į jus. Prisėskim. – Nerijus skimbelėjo varpeliu, ir netrukus kambarį pasirodė žmogus. – Arnoldai, atnešk ką nors... pradžiai.

Arnoldui išnykus, kurį laiką tylėjome. Rūmų šeimininkas kedeno stalo servetėlę ir mintyse rinko tinkamus žodžius.

– Gerbiamas architekto, tam, kad teisingai suprastumėt mano idėją, privalau paaiškinti kai kurias... gan asmeniškias aplinkybes. Turiu šeimą, nuostabią žmoną... Turėjome ir sūnų. Jis žuvo. Tragiškai žuvo. Na, žodžiu, be ilgų išvedžiojimų... – Mačiau, kaip neįauku Nerijui apie tai kalbėti. – Arnionių dvarui reikia koplyčios.

Užtilo. Po kurio laiko, tarsi susikaupęs, Nerijus užbaigė mintį:

– Koplyčioje ilsėsis mūsų sūnus.

Norėdamas įsitikinti, ar aš adekvatus, Nerijus labai įdėmiai pažvelgė man į akis.

– Toks mano žmonos noras... ir sąlyga čia apsigyventi.

Vis dar tylėjau, ir tai visai tiko Nerijui – jis lėtai sunėrė pirštus ir parėmė smakrą, lyg pasiruošęs maldai.

– Pagalvosiu, – ištariau pats sau netikėtai. – Reikia iširti, ar tai iš esmės... įstatymiškai įmanoma.

– Žinoma, gerbiamas Leonardai, žinoma...

Lančas nustebino: austrės su subtiliu krapų ir agurkų pagardu bei *Taittinger* šampanu. Daugiau prie stalo nei apie šeimą, nei apie koplyčią nekalbėjome. Užkandę pakilom apsižvalgyti. Vaikščiojom po tvarkomą parką, gėrėjomės ežero panorama, aplankėm ūkiniuos pastatus.

– O kurioj vietoj planuojate koplyčią? – galų gale paklausiau.

– Tai turite pasiūlyti jūs, gerbiamas architekto, – reikšmingai ištarė Nerijus.

– Supratau, – tariu nieko nepešęs. – Paprastai prie tokio lygio dvarų būdavo koplyčios. Na, kiek pamenu, Tiškevičiai Užutrakio dvaro kapinaitėse turėjo koplyčią, o Trakų Vokės dvaro sodybos ansamblyje buvusi net koplyčia-mauzoliejus. Gal ir čia buvo?

– Žinoma, gerbiamas Leonardai, žinoma... – mįslingai palingavo galva Nerijus. – Jūs rasit sprendimą.

* Vaidotas Žukas, *Molėtai 625: žmonės, istorija, gamta*, Molėtai: Molėtų krašto muziejus, 2012.

Perku plaukus

Pagal Jurgį – ir kepurė.

Lietuvių patarlė

Šioje pasakojimo vietoje norėčiau kiek pakalbėti apie save. Turiu prisipažinti, esu komplikuota asmenybė. Gal tai meniška mano prigimtis, o gal tiesiog specifiniai protėvių genai. Nežinau. Tačiau akivaizdu, kad turiu šiokių tokių psichologinių problemų. Kokių? Visų nevardinsiu, nes gėda. Bet vieną, specifiską, paminėsiu.

Problema ta, kad nuo jaunų dienų neturėjau stiprių plaukų. Laikui bėgant jie tik retėjo ir retėjo, kol, tarsi pralaimėję mūši prieš plikės dykumos kariauną, išvis pasitraukė. Rodos, šiais laikais būti plikam nei gėda, nei negražu. Yra ir privalumų – nereik nešiotis šukų. Tačiau pasitaiko ir problemų, man ypač skaudžios psichologinės-moralinės: mane kamuoja žiaurus su plike susijęs įprotis – glostymasis. Vos užsimirštu, pradedu sau glostyti galvą. Tarytum vienu metu būčiau ir vaikas, ir motina. Štai ranka nevalingai pakyla, paliečia kaktą ir švelniai slysta viršugalvio link... Po to veiksmą kartoju, kartoju, kol pyst – ir pagaunu save už rankos švelniai besiglostantį. O, šūdas! Prisipažįstu: vėl glostausi.

Apsižvalgau, ar kas nematė? Abiem rankom, lyg niekur nieko, pamasažuoju kaklą ir nuleidžiu rankas... iki kito karto, kai apie kažką galvodamas vėl nevalingai imsiu glostytis.

– Palik tą galvą ramybėj! – šaukia žmona, kai eilinį kartą mane pagauna masturbuojantį plikę. – Kas tau? Kiek dar ilgėsies tų savo prarastų plaukų?

– Nesąmonė, – atkertu, – man plaukų negaila, o plikė patinka, dėl to ir glostau.

Su amžiumi *tai* tik stiprėja, tampa sielą raminančiu malonumu. Kas tai – savotiška plikės meditacija? O kas čia tokio – senstu ir įgyju nepakartojamų įpročių... Būna, kūrybos įkarštyje pradedu plikę ne glostyti, o tiesiog trinti kaip kokią Aladino lempą – gal betrinant nušvis ieškoma idėja? Oda parausta, suprakaituoja, pradeda perštėti. Apgailėtina... Kodėl aš taip nuožmiai terorizuoju savo galvą? Esu beviltiškas galvos onanistas. Nesugebu savęs kontroliuoti. Baisu...

Bėgo metai, o plikės glostymas nesiliovė. Nakčiai užsimaudavau pirštines ir, jei prieš smigdamas paliesdavau galvą, iškart stabdydavau pirštinėtą ranką. Taip kankinausi, kol pagaliau atėjo šviesi diena – netikėtai radau išeitį: Halės turguj įsigijau tiubeteiką – kepurėlę, dar kartais vadinamą kaukole. Tiubeteika uždengė ne tik mano pakaušį, bet ir visą kaktą iki pat antakių. Vos pakeliu ranką pasiglostyti, o ten užimta. Priemonė veikia. Na, atrodau keistokai, nei čečėnas, nei uzbekas, bet ką padarysi, kurį laiką panešiosiu *kaukolę*, kol rankos pamirš plikę.

Aplinka pamažu apsiprato su mano nauju azijietišku įvaizdžiu, tačiau aš pats nesijaučiau organiškai ir saugiai, ypač kai kartas nuo karto nesuprantama kalba mane užkalbindavo koks tamsaus gymio turistas.

Taip ir vaikščiojau, kaip koks kepurėtas nesusiprartimas, kol prieš penketą metų sutikau seną bičiulį Dovydą. Jis, kaip ir aš, plikis, o dar lupasi, tai yra pleiskanoja. Tepliodavosi specialiais kremais ir blizgėdavo kaip šviežiai pagautas karpis. Tačiau dabar Dovydas rado net geresnę išeitį negu tiubeteika – gamtiškesnę ir kur kas įspūdingesnę, kurią pasiūlė ir man, – natūralių plaukų peruką.

Pradėjau paieškas. Internetė galima rasti visko, bet su plaukais nebuvo paprasta. Rasti gerų plaukų – laimės dalykas. Na, paklausa gerokai viršiją pasiūlą. Geriausi plaukai akimirksniu dingdavo. Atkeliavdavo jie iš Rusijos ir Ukrainos, juos supirkdavo, apdorodavo, šukuodavo vokiečiai, skandinavai, latviai, o tada medžiodavo visa Europos Sąjunga. Beliko kantriai laukti ir nežiopsoti. Ir, neprabėgus nė mėnesiui, man pavyko. Tą istorinę dieną, kai radau savo plaukus, pasiūla buvo štai tokia:

Skelbimas Nr. 1

Parduodami keletą kartų nešioti vokiški natūralūs plaukai. Plaukai aukščiausios kokybės, tinkami sukti, rišti į kasą. Norintiems pakeisti įvaizdį pats tinkamiausias variantas. Būklė: naudota. Kaina: 300 €

Skelbimas Nr. 2

„DeLUXE Pro“ prisiuvami plaukų tresai. 100 % natūralūs. REMY žmogaus plaukai. Plaukų ilgis 55 cm. Būklė: naudota. Kaina: 30 €

Skelbimas Nr. 3

Parduodu aukštos kokybės daniškus priauginamus plaukus. Užsisakykite plaukus tiesiai iš tiekėjo nepermokėdamos tarpininkų mokesčių, pristatau greičiau nei per mėnesį, siūlau visoms išbandyti! Būklė: nauja. Kaina: 1160 €

Skelbimas Nr. 4

Parduodami labai geros kokybės 100 % natūralūs vokiški plaukai. Peruko ilgis – 40 cm. Spalva: natūralus blondinas Nr. 8, stilius – tiesus. Peruko išmiera – 58–60, vidinės kepurėlės permatomoji dalis – 15 cm. Atlikimas: rankų darbas. Skyrimas padaromas bet kurioje pusėje. Galima įtaisyti priimpančią sistemą patogiam dėvėjimui, keisti kirpimą. Būklė: nauja. Kaina: 760 €

Va, šitie, pagalvojau, man tiks – hipiškas variantas. Arijas – blondinas. Viešpatie, pagaliau ir dydis tinkamas – perku! Sumokėjau per *PayPalą* ir po savaitės gavau.

Žmona, pamačiusi mane naują, nepažino, bet, kas man žiauriai patiko, plačiai nusišypsojo. Supratau, kad mane kadrina. Nieko sau plaukai, veikia! Triumfuodamas net nusižvengiau.

Pamažu, aišku, ne be ekscesų, pavyko savo plaukus socializuoti. Pradžioj niekam nesakiau, kad čia

perukas. Sukūriau, kaip man atrodė, įtikinančią istoriją apie nanotechnologiją persodinant donoro plaukus. Kai paklausdavo, kas donoras, atsakydavau, kad avarijoje žuvęs Austrijos pilietis, neatlygintinai viešu testamentu paaukojęs savo kūno organus žmonijai.

Plaukai suteikė man naują tapatybę, pasitikėjimą savimi ir, galiu spėti, netgi aplinkinių pagarbą. Viešpatie, koks aš buvau laimingas, koks laimingas! Bet vieną dieną supratau, kad įgijau naują įprotį – mąstydamas ar kitaip praradęs rankų kontrolę pradėdau nesąmoningai sukti ir glostyti plaukus. Pagalvoju: perukas – tai ne plikė, plaukai neatauga, kenčia nuo prakaituotų pirštų, trupa, dūla – ilgai neatlaikys. Žodžiu, vienos problemos: bėgau nuo plikės – užsiroviau ant plaukų.

Na, iš paskutiniųjų gyniau savo nuostabiuosius plaukus nuo savo klastingų rankų, bet kova buvo neįlygi. Žinoma, nakčiai peruką nusiimdavau, leisdavau pailsėti – vonios kambaryje buvau įtaisęs peruko laikiklį, ant kurio išskalbtus plaukus džiovindavau, šukuodavau, taip pat ir pakabindavau nakčiai.

Blondinės plaukus dėvėjau kelerius metus, kol jų būklė pradėjo kelti klausimus. Kažkur dingo blizgesys, švelnumas, plaukai sustabarėjo ir pradėjo byrėti. Bandžiau peruką stilizuoti – plaukus patrumpinau, bet ilgainiui jis taip išretėjo, kad vietomis pradėjo matytis plaukus laikanti kepurėlė. Ką gi, susimąščiau, ar vėl pirkti plaukus, ar grįžti prie plikės? Tiesą pasakius, man tie plaukai žiauriai įkyrėjo – eina jie velniop!

Kai po atostogų Indonezijoje grįžau plikas, niekas net nepastebėjo. Atrodžiau taip natūraliai, lyg plaukų niekad ir nebuvo. Liko tik viena problema – rankos. Ar tik jos nepradės vėl plikę glostyt?

Nepasakočiau šitos kvailos istorijos, jeigu ji nebūtų savotiškas raktas į mano komplikuotos asmenybės supratimą. Esu pasimetęs savimyla. Nežinau, nei ko noriu, nei ko siekiu. Esu amžinai susirūpinęs savimi bičas. Todėl apie tokį save jokia būdu ir nepasakočiau, jei ne... koplyčia.

Algirdas Kaušpėdas

KOPLYČIA

Koplyčia – romanas, kurį skaityti nelengva. Tai tikro skausmo, tikro ieškojimo ir nepataikavimo sau tekstas. Kiekviename puslapyje skaitytojui gali tekti ieškoti vis naujo santykio su šiuo daugiabriauniu kūrinium.

Algirdo Kaušpėdo sukurtas amžėjančio *alpha-male* architekto personažas ieško būdų išbūti dukros savižudybę, atkurti santykį su ja, savimi ir, svarbiausia, su Dievu. Pagrindinis veikėjas savęs nesigaili, neheroizuoja, o atvirai iškloja asmeninį mentalinį žemėlapi, kurio ryškiais dėmenimis tampa alkoholizmas, moterys, kūrybinės kančios ir net Pilsudskis.

Koplyčia praplečia LAPO lietuvių autorių personažų ir tapatybės paieškų spektrą, sykiu kvestionuoja bekompromisio Ayn Rand Hovardo Rorko laikyseną *Saltinyje*.

– Ū. A.

išleido

Leidykla LAPAS

nuo 2014

Leonardas Gražys – pripažintas architektas, Nacionalinės premijos laureatas, sėkmingas verslininkas. Dukros netektis apverčia jo gyvenimą aukštyne, o po kurio laiko jis sulaukia neįprasto prašymo – suprojektuoti koplyčią žuvusiam užsakovų sūnui atminti. Užsitęsęs gedulas, piktnaudžiavimas svaigalais, kūrybinės kančios, negebėjimas susitaikyti ir atleisti virsta dvasinės ramybės paieškomis bei vidinės koplyčios statybomis. Net komplikotas santykis su tikėjimu architektui nesutrukdo pasukti dievoieškos ir išganymo keliu – svarbu atkurti santykį su dukra, savimi ir Dievu.

Autofikciniame romane gausu detalių, pokalbių ir personažų, kurie kūrinį priartina prie realybės, tačiau galiausiai skaitytojui paliekama spėlioti, kas yra tiesa, o kas ne.

Atvira ir skausminga amžėjančio vyro gyvenimo preparacija: romano herojus ieško atsakymų dėl dukters mirties, klaidžioja tikėjimo ir prasmės paieškoje, pagaliau pripažįsta savo žmogiškuosius apribojimus. Architekto ir muziko Algirdo Kaušpėdo talentų rinkinys pasipildė dar ir plunksnos meistriškumu.

– Daiva Lialytė, „Integrity PR“ vadovė

www.leidyklalapas.lt

978-609-496-017-8

| LAPAS |

Metų
leidėjas
2022